
UDK 821.162.3.09:323.1:002.1(437.3)

Daniel Bina

Češke Budějovice

MIT ČEŠKEGA NARODNEGA PRERODA IN NJEGOV ODRAZ V SODOBNIH VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH MEDIJIH IN INTERNETNEM OKOLJU

Prispevek obravnava problematiko češkega narodnega preroda v sodobnih čeških osnovnošolskih in srednješolskih učbenikih zgodovine in književnosti v primerjavi s stanjem do konca osemdesetih let 20. stoletja in internetna gradiva, ki zadevajo narodni prerod. Opisati želi osnovne tendence in premike v dojemanju tega kulturnozgodovinskega obdobja v današnjih vzgojno-izobraževalnih publikacijah in novih medijih, ki jih zaznamuje previden oz. kritičen odnos.

Ključne besede: kulturna zgodovina, češki narodni prerod, narod, češka književnost, mediji, učbeniki, internet

The paper is focused on a comparison between the presentation of the Czech national revival in contemporary Czech literature textbooks for elementary and secondary schools with the treatment of the same topic until the end of the 1980s. It also examines the Internet communication related to the National Revival. The author aims to describe the prevailing trends and shifts in the understanding of this period of cultural history in today's educational materials and in the new media.

Keywords: cultural history, Czech national revival, nation, Czech literature, media, textbooks, internet

1 Češki narodni prerod in sodobni češki učbeniki

V pričujočem besedilu se bomo ukvarjali z oblikami prikazovanja književnosti in kulture iz obdobja češkega narodnega preroda v sodobnih čeških vzgojno-izobraževalnih publikacijah za višjo stopnjo osnovne šole in za srednjo šolo, pri čemer bomo upoštevali tudi ugotovljena stališča in praktične pristope današnjih čeških učiteljev. Najprej se bomo osredinili na osnovne premike v načinih podajanja problematike češkega narodnega preroda v današnjih vzgojno-izobraževalnih delih (namenjenih zlasti sekundarnemu izobraževanju) v primerjavi z učbeniki v 80. letih 20. stoletja.

Učbeniki zgodovine že v obdobju t. i. realnega socializma v drugi polovici 20. stoletja (do leta 1989) na splošno niso poudarjali problematike češkega narodnega preroda – tako kar zadeva celotni obseg (predvideno število ur v okviru šolskega pouka) kot tudi v smislu preusmeritve od pripovedne, s čustvi prežete in monumentalizirajoče didaktične obravnave k hladnejšemu abstraktnemu in problemskemu pristopu. Po letu 1989 se trend ni v ničemer spremenil, nasprotno, ta učna snov je postala še manj ugledna. Če poskusimo na podlagi primerjave podajanja prerednih vsebin v najbolj uporabljenih sodobnih učbenikih določiti osnovne značilnosti in premike v primerjavi s preteklostjo, potem bi bile ugotovitve sledeče:

- manj obsežne razlage,
- zoženje na gospodarsko zgodovino,
- rahla razširitev evropskega konteksta,
- odsotnost čustvenih ali priznavalnih omemb, vrednotenja in pristranosti.

Kot primer publikacije, kjer se te poteze izražajo precej očitno, je mogoče navesti zelo razširjen srednješolski učbenik Beneš-Petráň, 1997. Denimo poglavje, ki obravnava obdobje 1740–1792, je naslovljeno Na pragu moderne družbe in države; izrazi »narodni prerod«, »začetki« ali »prva faza narodnega preroda« pa se v njem ne uporabljajo. Tudi za razlago zgodovine češke književnosti v čeških učbenikih za sekundarno izobraževanje načeloma veljajo podobne ugotovitve.

Osnovni ton je oblikovalcem učbenikov in izobraževalnih vsebin nakazala zlasti publikacija *Přehledné dějiny literatury I* (Balajka idr. 1992). Že ta knjiga, napisana konec 60. let 20. stoletja in v velikih nakladah večkrat izdana na začetku 90. let, upošteva razlage v skladu z nadnarodno mrežo evropskih »izmov«. Obdobje začetkov češkega narodnega preroda je razloženo v okviru dveh poglavij, naslovljenih Od razsvetljenega klasicizma k sentimentalizmu in K virom čustvenosti (Evropska predromantika). Razlaga je zelo stvarna, previdna in precej demitizirajoča; uvodni del Problematika in značaj narodnega preroda se zaključuje s previdno trditvijo, da je ta problematika »mnogo bolj zapletena in zadnjo besedo bo dala šele prihodnost«. (BALAJKA idr. 1992: 86)

Dvomeč, stvarno natančen in demonumentalizirajoč pristop je bolj ali manj obvladal tudi nadaljnje vzgojno-izobraževalne publikacije. Protinemški vidik češkega narodnega preroda, ki je sicer značilen za nekdanje pripovedno pojmovanje, izhajajoče iz »vélike zgodbe« Františka Palackega o češki narodni zgodovini, je oslabljen (ali sploh ni omenjen). Nasprotno pa se poudarja povezava dogodkov in prizadevanj obravnavanega obdobja z dogajanjem v okoliških evropskih deželah. Toda običajno se češki narodni prerod še vedno predstavlja kot nekakšna izjemnost: študent iz teh del navadno ne izve ničesar o ostalih narodnih preroditeljih in o tem, da tako gibanje ni bilo v ničemer izjemno (razen učbenika Beneš-Petráň).

Zelo priljubljeno, publicistično obarvano pripovedno delo *Toulky českou minulostí* (v okviru poučevanja zgodovine na čeških šolah neredko uporabljano kot dopolnilno gradivo), večzvezkovna knjiga, ki se sicer ne izogiba čustvenemu opisovanju dogodkov in značajev, začena svoj šesti zvezek, posvečen češkemu narodnemu prerodu, z uvodnim naslovom Stvaren prikaz narodnega preroda. Spodaj so navedene že nekoliko zaskrbljeno previdne povedi: »Češka zgodovina sploh ni lepa. Manj čustev kot vložimo v njeno opisovanje, bolj ko se poskusimo približati njeni resnici, tem bolj je žalostna in surova. Toda velja tudi, da ni v ničemer posebna, čeprav se je to o njej marsikdaj zatrjevalo« (HORA-HOŘEŠI 1997: 5).

Zanimivo je tudi izbirno predstavljanje in uvrščanje besedil v berila, namenjena pouku, in uvodna besedila teh publikacij. Če posplošimo stanje v najbolj uporabljanih berilih (namenjenih za višjo stopnjo OŠ, večletne gimnazije¹ in za srednje šole; zlasti publikacije založbe Fraus-Lederbuch idr. 2003–2006 in nadalje založbe Alter in Fortuna), lahko izpostavimo sledeče:

¹ Večletne gimnazije (češ. víceletá gymnázia) so šestletne oz. osemletne gimnazije, na katere se učenci vpišejo še pred zaključkom osnovnošolskega izobraževanja (op. prev.).

- tema narodnega preroda (razlaga pojma in pojava) skoraj ni prisotna,
- minimalna uporaba samega izraza »narodni prerod«,
- odsotnost čustveno obarvanih trditev ali vrednostnih sodb,
- predstavitev Karla Hynka Máche neodvisno od narodnega preroda.

V razmeroma pogosto uporabljani publikaciji *Česká literatura od počátků k dnešku* (Lehár idr. 2006) se odraža neenotnost avtorskega kolektiva: njena »izmocentrična« poglavlja so združena v več enot, pri čemer je naslov ene izmed njih Zgodnji prerod, medtem ko se pri naslavljanju naslednjih odsekov in poglavij izraza »prerod« ne uporablja več. Obravnava pomembnih avtorjev v drugem kontekstu, ne v kontekstu narodnega preroda, je pogosta. Razen Mache zadeva zlasti Karla Jaromíra Erbna. Večina beril (tako založbe Fraus kot tudi založbe Alter) Mácho navadno trga celo iz češkega konteksta. Odlomki Máchovih besedil so umeščeni med Byrona in francoske avtorje. (Toda niti v učbenikih iz 80. let ne bi našli večje povezave Máche z narodnim prerodom.) Zlasti berila Fraus so »izmocentrična«: tako sta denimo skupaj obravnavana Karel Havlíček Borovský in Dostojevski (Lederbuchová 2003–2006).

Macha je relativno barvito predstavljen v publikaciji Balajke in kolektiva iz leta 1992. Celotno máchovsko poglavje se imenuje Máchova subjektivna romantika. Začenja se s kratko omembo obiska Adama Mickiewicza v Pragi leta 1829, sledi ponovni natis dela Máchovega pesniškega besedila Aníž křičíte, že vám stavbu bořím ... in omenjen je val odpora v češki literarni kritiki, ki ga je izzval izid *Mája* leta 1836. Temu sledijo osnovni podatki o življenju, nato manjša podpoglavja z naslovi Kot opuščena grobnica leži Praga (o revolucijskem vzdušju med Máchovimi prijatelji), Usodna ljubezen (o njegovem ljubosumju do Eleonore Šomkove) in Potujem ven, daleč, daleč na deželo ... (o intelektualnem zorenju in ekscentričnostih v vedenju). Naslednje podpoglavje poudarja zavezanost Máchove poezije starejši nemški romantiki in osnovno simboliko, ki je uporabljena v njegovih pesmih. Sledi opis in razlaga *Mája*. Najobsežnejši del pojasnjuje sodobno družbeno (ne)sprejetje *Mája* in drugih Máchovih del (BALAJKA in kolektiv 1992: 127–32). Kontekst češke narodno-kulturne zgodovine je navzoč, toda ne pretirano razvit, izraz »narodni prerod« se ne uporablja.

2 »i-prerod«

V češki učiteljski praksi zadnjih let se klasične učne knjige pogosto nadomeščajo z (bolj ali manj improviziranimi) učnimi pripomočki, ki jih običajno oblikujejo posamezni učitelji ali učiteljski timi. Nekatere poučevalne strategije in multimedijske podpore pouka si nato učitelji izmenjujejo po internetu. Tako se je oblikoval nekakšen vzporedni tok vzgojno-izobraževalnih besedil, ki dopolnjujejo ali nadomeščajo standardno ponudbo učbenikov. Še mnogo živahneje ustvarjajo in si po internetu izmenjujejo šolska in študijska gradiva učenci srednjih in študenti visokih šol.

Če poiščemo podatke o češkem narodnem prerodu s pomočjo iskalnika Google, dobimo približno deset tisoč zadetkov za narodni prerod; relevantnejših zadetkov je okoli sto. Največje število predstavljajo neuradna (srednje)šolska gradiva – referati, iztočnice za odgovore na maturitetna vprašanja, »plonkci«, redkeje seminarске naloge. Po vsebinski strani so ta gradiva večinoma sterilna, ponavljajo nekaj

formulacij (in njihovih kombinacij), večinoma prevzetih iz besedil, izdanih pred letom 1989.

Nenavadna in problematična realnost češke internetne komunikacije so v letu 2012 postali tako imenovani DUM-i (digitalni učni materiali). Šole na Češkem so oblikovale (v okviru izkoriščanja evropskih sredstev) poučevalne strategije in podpore, ki naj bi nadomeščale pomanjkljivo in slabo dostopno ponudbo standardnih publikacij tega tipa. Večina teh DUM-ov je nastala popolnoma brez koncepta, brez zamisli in brez zavzetosti ljudi, ki so jih ustvarili (na hitro in zgolj zaradi obveznosti). Ti materiali skoraj vedno povzemajo dele besedil iz starejših učbenikov in študentskih »plonkcev« (tako lahko na internetu najdemo tudi dela učiteljev, ki so videti kot izvlečki ali domala plagiat izdelkov nekaterih srednješolcev).

Formalna in grafična uglajenost DUM-ov, ki zadevajo češki narodni prered, je v ostrem kontrastu z njihovo vsebinsko zmedenostjo in preveliko rutino: temelji zgolj na označbi treh »faz narodnega preroda« (ki jih niti jedrnato ne opredeljuje) in na naštevanju imen avtorjev in knjižnih naslovov – tako kot je to bilo v starejših učbenikih; iz teh predlog niso prevzete edino vrednostne in interpretativne trditve. Nekateri uporabljajo danes komično učinkujoče poglede in neologizme takratnih tako imenovanih jezikovnih puristov – da bi se pri učnih urah zabavali. (S tem se seveda pri pouku nezavedno spodbuja zaničevanje češkega narodnega preroda.)

DUM-i naj bi predstavljali inovacijo, modernizacijo repertoarja vzgojno-izobraževalnih besedil, v praksi pa se ravno nasprotno kaže, da je tovrstno pojmovanje pouka vračanje nazaj. Obenem je prezrto vse, kar je prinesla standardna strokovna in vzgojno-izobraževalna literatura (vključno z učbeniki in berili) v zadnjem četrtsotletju.

Gradivo ustreza temu, kar vemo o odnosu sodobne češke šole do teme narodnega preroda. V češki učiteljski javnosti prevladuje prepričanje, da je narodni prered nepriljavna, nezanimiva, celo že mučna učna snov. Tudi zato se v okviru običajne šolske obravnave narodnega preroda nikoli ne izpušča prikaz jezikovnega purizma; ta je vedno posmehljivega značaja.

V češki javnosti se tako tudi s posredništvom današnje šole krepi razumevanje narodnega preroda kot nečesa starinskega, v nekaterih primerih nekoliko smešnega – kot nakazuje tudi uporaba izrazov »narodni prered«, »preredni« ipd. v običajni komunikaciji (najpogosteje v pomenu 'obupno zastarel'). V tej smeri so v zadnjih desetih letih nenehno delovale tudi televizijske reklame za pivo, kjer so za kuliso uporabili kulturne prvine, ki spominjajo na 19. stoletje, vključno s smešnim starinskim govorom posameznih oseb.

3 O možnih vzrokih

Če nekoliko pretiravamo, bi pri češkem diskurzu zadnjega četrtsotletja lahko govorili o »strahu pred narodnim prerodom«. Po letu 1989 smo priče nekakšni intuitivni kolektivni reakciji na starejše razlagalne tendence – pogosto pripisane značaju komunističnega režima. V intelektualnem okolju prevladujejo težnje po dekonstruiranju starejšega pojmovanja narodne zgodovine. Za vrsto intelektualcev je sodelovanje

pri demontaži Palackega in Jiráskove »velike zgodbe« o češki zgodovini in češkem narodu postalo »zapoved časa«. Bolj kot impulzi postmodernizma (ki je na Češkem vedno vzbujal pretežno negativne reakcije) tukaj deluje »modernistični patos« emancipacijske zgodbe o ekspanziji demokracije in evropske integracije – v temelju gre za razširitev češke narodno-državne emancipacijske zgodbe na evropsko integracijsko demokratično-emancipacijsko zgodbo.

Na spremenjeno pojmovanje narodnega preroda je vplival tudi literarni zgodovinar Vladimir Macura, ki je v knjigi *Znamení zrodu*, izdani leta 1983, opustil raven »velikega pripovedovanja« in podvrigel problematiko češkega narodnega preroda raziskovanju po strukturalističnem vzoru. Namesto patosa in epskosti se pri njem srečujemo s »pojmoslovjem« in »oblikoslovjem« prerodnega konstrukta; ta se analizira preudarno, brez iluzij in povzdigovanja. Macurova razlaga se ne izogiba priznanju o izpeljanosti, neprvotnosti in sinkretičnosti prerodnih konstruktov niti zavedanju o površinskosti in dvomljivi vrednosti nekaterih filološko-estetskih opažanj in diskusij čeških in slovaških preroditeljev – vse do nesmiselnih Jungmannovih, Kollárjevih in Štúrovih sestavljenih iger z izpraznjenimi emblemi atiških, dorskih in jonskih prvin v češčini in slovaščini (MACURA 1995: 133–38).

Ne samo Macura, ampak tudi splošni zgodovinarji vse pogosteje zagovarjajo pojmovanje naroda kot konstrukta – namesto *preroda* se uporablja izraz *narodoblikovanje*. Češki zgodovinarji se večinoma držijo trifazne klasifikacije procesa oblikovanja naroda po Miroslavu Hrochu: »V fazi A se pojavlja samo zanimanje nekaj učenjakov za določeno etnijo, njeno zgodovino, jezik in kulturo. V fazi B je že oblikovan narodni politični program, ki zahteva izobraževanje v lastnem jeziku, gojenje narodne kulture in oblikovanje lastnih političnih institucij. V fazi C je narodno-politični in državno-politični program množično širjen med prebivalstvom, ki mora tvoriti del nastajajočega naroda; pri tem je uspešnost procesa oblikovanja naroda odvisna od tega, do katere mere ta program prebivalstvo sprejeme ali ne.« (RYCHLÍK idr. 2009: 85)

Zgodovinar Jiří Kořalka pojmuje problematiko češke zgodovine 19. stoletja kot »oblikovanje naroda« (tako je naslovljen del njegove knjige) in razlaga ta proces kot tekmovalno petih različnih tendenc narodnega razvoja na Češkem, od katerih je bila ena (imenovana »češtvo«) usmerjena k oblikovanju jezikovno-kulturno-politično narodnega projekta (Kořalka 1996).

Sodobni zgodovinarji prav tako – v nasprotju z osnovnim zgodovinsko-razlagalnim motivom »stikanja in bojevanja« češtva z nemštvom – uveljavljajo motiv zaoznanja v razvoju oz. prekinjanja kontinuitete in ponovnega dohitevanja razvitejših območij evropske celine (denimo Křen 1992).

Popolnoma drugačno luč na češki narodni prerod meče prevrednotenje dogodkov, ki so povezani z razpadom avstrijskega cesarstva in nastankom narodnih držav v Srednji Evropi in ga razkriva denimo naslov poglavja Vzrok tragedije Srednje Evrope: narodne države (Kučera 1992).

Večji vpliv na javno razpravo so imeli številni publicistični nastopi zgodovinarja Dušana Třeštíka v 90. letih; zanje je značilna provokativna teza, naj se češki narod, raje kot da nemoteno nadaljuje svoj obstoj, ustavi, znova 'izmisli', že tretjič v zadnjih tisoč letih.

Češki narod ni, tako kot noben narod, 'večen', ni nastal nekoč v mračni pradavnini in se od tega časa vse do danes ni bistveno spremenil, ni zaspal za nekaj časa, da bi ga zbudili buditelji v slovesnih suknjičih ... Nastal je prav takrat, predvsem s ciljnimi miselnimi prizadevanjem teh ljudi, z njihovim 'izmišljenjem naroda'. S predhodnim srednjeveškim narodom ima sicer nekaj skupnega, vendar komaj kaj temeljnega ... Narod si moramo nasprotno aktivno izmišljevati vedno znova, vedno znova oblikovati njegovo podobo tako, da bi ustrezala času in zahtevam, ki jih postavlja državljanski narodni družbi. Vedno znova in drugače moramo obnavljati to družbeno pogodbo, to 'izmišljenje', ki je stalo na njegovem začetku v 19. stoletju. Morali bi torej biti permanentni preroditelji. (TRÉŠTIK 2005: 194–95)

Pri odnosu današnjih Čehov do Čehov iz časa narodnega preroda torej ne gre za bližino in navezovanje, ampak za oddaljeno podobnost. »Če si je ta narod nekoč že izmislila peščica preroditeljev in so drugi ta njihov izmislek sprejeli, se lahko to posreči znova. [...] K sprejetju neke nove identitete, ki sicer ne bo padla z neba, ampak jo bo nekdo moral oblikovati, bomo preprosto prisiljeni ... Zgodovina, ki jo pišemo, je vedno in brez izjeme izmišljena, izmišljujemo si jo torej za ta narod v tej njegovi obliki, v kateri se zdaj dejansko nahaja, in tudi v tej, ki bi si jo želeli.« (TRÉŠTIK 1999: 104–35)

Narodoprernodnemu mitu veljave niso dali niti postmodernisti. Tako denimo Václav Bělohradský predlaga radikalno »protiprernodno branje« *Babice* Božene Němcove:

Danes bi brali Babico prej kot prvotni model češkega 'življenja v laži'. Kneginja Zaháňská na ratibořiškem dvorcu je bila v resnici hladna diplomatka ... Metternichova ljubica, na dvorcu so se odvijala pomembna srečanja, snovale so se gonilne sile, ki so privedle Evropo ... vse do katastrof 20. stoletja. Toda češka pisateljica tega ne vidi, njen pogled je osredotočen na odnos med dvorcem in podgradjem, na boj za priznanje življenjske modrosti ljudstva z dvorno gospodo, na prijetno pravljico o otroštvu. Ta protipolitični pogled na svet podložnikov, ki sanjarijo o dobrih gospodarjih, je postal arhetip češkega življenja v laži, glavni vzrok političnih neuspehov češkega naroda. (BĚLOHRADSKÝ 2007: 32–33)

4 Sklep

Češki narodni prerod je v sodobnem češkem intelektualnem diskurzu razumljen pretežno kot snov za dekonstrukcijo: v povezavi s to temo obstaja bojazen tako pred čustvenostjo ali priznavalnimi in vrednostnimi omembami kot tudi pred sprejemanjem kakršnih koli prvin tradicionalnega monumentalizirajočega pripovednega pojmovanja teme.

Šolski prikaz češkega narodnega preroda v sodobnih čeških vzgojno-izobraževalno in didaktično usmerjenih publikacijah izkazuje nekatere prevladujoče poteze in značilnosti, in sicer zlasti: pogosto odklanjanje uporabe izraza »narodni prerod«; zapostavljanje češko-nemškega vidika; predstavitev uglednih tradicionalnih čeških avtorjev in besedil (Mácha, Erben) v drugih kontekstih, ne v kontekstu preroda; »-izmocentrizem«.

Internetna didaktična in študijska gradiva, na katera novejši intelektualni diskurzi sicer nimajo vpliva, prikazujejo narodni prerod kot izolirano in zavestno kolektivno aktivnost, ki so ji bile že na začetku jasne njene »naloge« in cilji, kar ni izraz mitizacijskih teženj, ampak bolj nepremišljenosti ustvarjalcev teh gradiv.

V šolski praksi prevladuje prepričanje o popolni nepriljubljenosti teme za današnje učence; stereotipna obramba proti pričakovanemu nenaklonjenemu sprejemu teme je zadržan ali prizanesljiv (celo rahlo posmehljiv) pristop k njenemu podajanju.

Prevedla Tanja Mirtič.

VIRI IN LITERATURA

- Bohuš BALAJKA idr. 1992: *Přehledné dějiny literatury I: Dějiny české a slovenské literatury s přehledem vývojových tendencí světové literatury do první světové války*. Praga: Státní pedagogické nakladatelství.
- Václav BĚLOHRADSKÝ, 2007: *Společnost nevolnosti: Eseje z pozdější doby*. Praga: SLON.
- Zdeněk BENEŠ, Josef PETRÁŇ, 1997: *České dějiny I: Učebnice pro střední školy*. Praga: Práce.
- Petr HORA-HOŘEJŠ, 1997: *Toulky českou minulostí 6: Příběhy a postavy českého národního obrození*. Praga: Baronet & Via facti.
- Jiří KOŘALKA, 1996: *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815–1914: Sociálněhistorické souvislosti vytvoření novodobého národa a národnostní otázky v českých zemích*. Praga: Argo.
- Jan KŘEN, 1992: *Historické proměny češtví*. Praga: Karolinum.
- , 2005. *Dvě století střední Evropy*. Praga: Argo.
- Rudolf KUČERA, 1992: *Kapitoly z dějin střední Evropy*. Praga: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku.
- Ladislava LEDERBUCHOVÁ, Eva BERÁNKOVÁ, 2003: *Čítanka 6 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus.
- , 2004: *Čítanka 7 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus.
- Ladislava LEDERBUCHOVÁ, Monika STEHLÍKOVÁ, 2005: *Čítanka 8 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus.
- , 2006: *Čítanka 9 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus.
- Jan LEHÁR, Alexandr STICH, Jaroslava JANÁČKOVÁ, Jiří HOLÝ, 2006: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praga: Nakladatelství Lidové noviny.
- Vladimír MACURA, 1995: *Znamení zrodu: České národní obrození jako kulturní typ*. Jinočany: H & H.
- Jan RYCHLÍK idr., 2009: *Mezi Vídní a Cařihradem I: Utváření balkánských národů*. Praga: Vyšehrad.

Dušan TRĚŠTÍK, 1999: *Mysliti dějiny*. Praga – Litomyšl: Paseka.

--, 2005: *Češi a dějiny v postmoderním očistci*. Praga: Nakladatelství Lidové noviny.

SUMMARY

The paper compares the treatment of the Czech National Revival in contemporary Czech history and literature textbooks for elementary and secondary schools with the treatment of the same topic until the end of the 1980s. It also examines the Internet communication related to the National Revival. The author analyzes the prevailing trends and shifts in the understanding of this historical period in contemporary educational publications and the new media, i.e., the cautious presentation of the topic; the approach that does not value, but rather neglects the Czech-German cultural aspects of the events during the Czech national revival; and to some extent the fact that the topic of national revival has been completely pushed into the background.